

Józef Niżnik

Kraków - Wawel

Informator Archeologiczny : badania 8, 172-174

1974

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

pów. Niektóre punkty odsłaniane były bez wątpienia już trzeci raz, ale wobec braku dokumentacji z dawnych badań, było to konieczne.

Nowe ustalenia dotyczą kościoła z absydą. Stwierdzono, że północna część absydy została zniszczona przez późniejszą kryptę. Zachował się w niej blok fundamentu, odcięty od ciągu murów i przemieszany w pionie, a z uskoku absydy i prezbiterium tylko najniższa warstwa kamieni fundamentu.

Mury kościoła z absydą przecięły warstwę kultury łużyckiej, natomiast stopa muru tzw. rotundy spoczywała częściowo w tej warstwie, a częściowo w calcu.

W założonych wykopach nie stwierdzono dobrze czytelnej warstwy kulturowej z wczesnego średniowiecza. Wzięto próbki zaprawy celem rozwarstwienia murów.

Badania będą kontynuowane.

KRAKOW - WAWEL

Państwowe Zbiory Sztuki na Wawelu
oraz Kierownictwo Odnowienia Zamku Królewskiego na Wawelu
w Krakowie

Badania prowadził zespół złożony z archeologów obu instytucji /opracował na podstawie indywidualnych sprawozdań Zespołu mgr Józef Niżnik/. Finansowały: Państwowe Zbiory Sztuki i Kierownictwo Odnowienia Zamku Królewskiego na Wawelu. Dwudziesty piąty rok badań. Grodzisko głównie w. IX-XIII, zamek gotycki i renesansowy oraz relikty osadnictwa starożytnego.

Prace na wzgórzu wawelskim stanowiły, w głównej mierze, kontynuację badań z lat ubiegłych. Koncentrowały się przede wszystkim w tzw. rezerwacie architektoniczno-archeologicznym przedromańskiej rotundy SS. Feliksa i Adaukta, gdzie prowadzi się prace wykończeniowe przy odsłanianiu zewnętrznych lic absyd: północno-zachodniej i południowo-zachodniej w jądrze tzw. muru kondradzowskiego oraz reliktyw murów dwóch aneksów związanych z rotundą.

Stwierdzono, że północny mur tzw. mauzoleum styka się jedynie z licem północno-zachodniej absydy rotundy nie wykazując żadnych odgałęzień w kierunku północnym. Natomiast południowy mur mauzoleum jest organicznie związany z południowo-zachodnią absydą rotundy, co jednoznacznie świadczyłoby o istnieniu nieco wcześniejszego od mauzoleum aneksu.

Kontynuowano również niewielkie eksploracje w południowym skrzydle budynku 5, przy drugim przedromańskim obiekcie, tzw. kościele B. Badania prowadzone w wykopie szerokoprzestrzennym powstałym z połączenia sond nr 2 i 4, objęły duży blok ziemi spoczywający nad wschodnią częścią romańskiego grobowca, odkrytego w zachodniej absydzie kościoła B. Rozpoznano kompleks warstw z późnego średniowiecza /od połowy w. XIII do w. XIV/ oraz warstwę wczesnośredniowieczną związaną z wyburzeniem kościoła w połowie w. XIII. Do najważniejszych odkryć architektonicznych zalicza się pełne odsłonięcie: 1/ reliktyw filara u podstawy południowego ramienia absydy zachodniej. Filar zbudowano z płytek kamienia wapiennego na rzucie nieregularnego czworoboku, zwięzającego się do wnętrza, oraz 2/ odkrycie, pośrodku podstawy absydy zachodniej, reliktyw pierwszej w Polsce przedromańskiej kolumny, wykonanej również z płytek kamienia wapiennego na rzucie owalu.

Zdaniem zespołu badającego ten obiekt kolumna i filar pochodzą z trzeciej fazy architektonicznej kościoła B i należy je wiązać z emporą w zachodniej absydzie. Odsłonięto również dalszą część romańskiej płyty piaskowcowej przykrywającej grobowiec datowany przez zespół na w. XI oraz odczytano pozostałą część reliefowego rytu w postaci "drzewa życia".

W sondzie 8/68, usytuowanej na zewnątrz wschodniej absydy kościoła B, badania ograniczyły się do przycięcia ścian sondy celem uzyskania pełniejszego rozpoznania stratygrafii warstw wczesnośredniowiecznych sprzed budowy kościoła B oraz warstw starożytnych, szczególnie związanych z osadnictwem ludności kultury łużyckiej. Odsłonięto tutaj poziom chaty z tego okresu.

Badania w rejonie VIII - nad Smoczą Jamą, w wykopach serii "Smok" 2, 3, 6, 7, 8, wchodzi w skład wielkiej akcji zmierzającej do zabezpieczenia Smoczej Jamy. Realizowane są przy współudziale ekipy górników z Przedsiębiorstwa Robót Górniczych w Bytomiu. Stanowią one kontynuację prac rozpoczętych w 1970 r. Przedmiotem badań były warstwy, należące do dwóch podstawowych nawarstwień: I z okresu międzywojennego, wojennego i z pierwszych lat po II wojnie światowej oraz II-XIX-wiecznego nasypu. W trakcie badań odsłonięto dalsze partie ceglano-kamiennego muru obronnego z końca wieku XVIII oraz jego późniejszą repliką w postaci muru gwiazdowego. Uzyskano dzięki temu szereg nowych elementów do poznania fortyfikacji wawelskich. W wykopie "Smok" 8 odsłonięto obudowę ceglano-kamiennych schodów, prowadzących do wieżyczki strzelniczej w narożu zewnętrznego muru gwiazdowego. Wyróżniono trzy odrębne fazy architektoniczne z czasów zaboru austriackiego. Badania przeprowadzone w 6 sondach pod słupy podtrzymujące stalową konstrukcję zadaszenia wykopu pozwoliły na uchwycenie szczytowych partii gliniano-kamiennego wału wczesnośredniowiecznego. Zbyt mała powierzchnia odkrywek jak i szybkość ich wykonania nie pozwoliły na dokładniejsze stwierdzenia.

Pozostałe prace archeologiczne, w rejonach VII, IX, X - miały charakter akcji ratowniczych. W kilku wykopach usytuowanych między basztami Pa-

nieńską i Szalecką osiągnięto warstwy wczesnośredniowieczne, w innych przebadano nawarstwienia nowożytnie, w jednym dotarto do korony zniszczonego wału obronnego z przełomu w. XIII/XIV.

Badania przyczyniły się do uzyskania szeregu danych z zakresu stratygrafii wzgórza wawelskiego, jego zabudowy mieszkalnej oraz systemu fortyfikacji nowożytnych i średniowiecznych.

Ogółem przebadano ponad 1000 m³ ziemi. Badania w dalszym ciągu trwają.

KRUSZA ZAMKOWA, pow. Inowrocław
Stanowisko 13

patrz
neolit

KRUSZWICA, pow. Inowrocław
Stanowisko 2

Instytut Historii Kultury
Materialnej PAN
w Warszawie

Badaniami kierował prof. dr Witold Hensel. Autor sprawozdania mgr Wojciech Dzieduszycki. Finansował IHKM PAN. Czwarty sezon badań. Wczesnośredniowieczny zespół osadniczy - gród i pierwsze podgrodzie, zamek średniowieczny.

Kontynuowano eksplorację wczesnośredniowiecznych poziomów osadniczych w wykopie II usytuowanym w północnej części stanowiska. Odsłonięto dalsze partie XI-XII wiecznej zabudowy drewnianej w której skład wchodziły chaty budowane na zrąb o powierzchni około 12 - 13 m². Budowle te przylegały do ulic szerokich na 5-6 m wyłożonych sosnowymi dranicami. Wśród materiału zabytkowego na uwagę zasługują zabytki szklane: obrączki z kolorowego szkła, sygnet z oczkiem, wielobarwne paciorki, zabytki rogowe - różnorodne formy grzebieni. Odkryto także w obrębie poziomu z 2 połowy XI w. skupiska bryłek brązu i łup żelazny, które mogą świadczyć o istnieniu w tej części podgrodzia i rozwiniętej wytwórczości metalurgicznej.

Dalszych danych o rozplanowaniu zamku średniowiecznego i jego dziedzińca dostarczył wykop I /o powierzchni 225 m²/ usytuowany we wschodniej części stanowiska. W wykopie tym uchwycono trzy poziomy dziedzińca zamkowego wykładanego cegłą i brukiem. Pod nawarstwieniami dziedzińca natrafiono na fundamentową partię budowli ceglanej. Prawdopodobnie jest to pozostałość budowli wschodniego skrzydła XIV-wiecznego zamku kruszwickiego.